

Jak ukraińscy myśliciele XIX i początku XX wieku wyobrażali sobie sprawiedliwe społeczeństwo? Jakie formy władzy politycznej, porządku gospodarczego i włączenia społecznego uważali za uczciwe? I jakie zasady kierowały podziałem ziemi, bogactwa i statusu społecznego? Ten projekt bada te pytania, analizując, jak rozwijały się idee sprawiedliwości politycznej i społecznej w ukraińskiej myśli między 1830 a 1922 rokiem.

W tym czasie Ukraina była podzielona między dwa imperia — Imperium Rosyjskie i Austro-Węgierskie — każde z własnym systemem rządów, prawa i społeczeństwa. Pomimo tych różnic, oba imperia traktowały ukraińskie ziemie jako peryferyjne regiony, wykorzystywane pod kątem zasobów i pracy, a jednocześnie marginalizowały ich mieszkańców politycznie i kulturowo. Ukraińscy myśliciele żyjący pod tymi imperiami odpowiadali, tworząc wizje sprawiedliwości, które czasem się różniły, a czasem nakładały, odpowiadając na wspólne wyzwania. Projekt bada te wizje, ich rozwój oraz związki i rozbieżności między nimi.

Sprawiedliwość na Ukrainie nie była tylko ideą teoretyczną. Była żywiona i realizowana przez chłopów domagających się reformy rolnej, nauczycieli walczących z analfabetyzmem oraz robotników organizujących się dla lepszych warunków pracy. Krótkotrwała Ukraińska Republika Ludowa, powstała po I wojnie światowej, symbolizowała szczyt tych dążeń do sprawiedliwości. Mimo centralnej roli sprawiedliwości w historii politycznej Ukrainy, jej rozwój pojęciowy nie został dotąd dogłębnie zbadany. Ten projekt wypełnia tę lukę, analizując, jak myśliciele, pisarze i działacze z różnych regionów i o różnych poglądach wyobrażali i przekształcali pojęcie sprawiedliwości.

Badanie koncentruje się na dwóch głównych wymiarach: sprawiedliwości politycznej, która dotyczy kwestii uczciwego rządzenia, praw politycznych i typów uznawanych za legitymne reżimów; oraz sprawiedliwości społecznej, dotyczącej podziału ziemi, bogactwa i statusu społecznego, a także uznania i włączenia grup marginalizowanych.

Projekt obejmuje trzy kluczowe okresy: 1830–1860, kiedy wyłaniały się romantyczny nacjonalizm i nowe idee sprawiedliwości; 1860–1890, gdy rosły żądania emancypacji klasowej, równości płci oraz powstawały nowe programy polityczne; oraz 1890–1922, czas masowej polityki, budowy państwa i rewolucyjnych debat o sprawiedliwości. Okresy te wiążą się z ważnymi wydarzeniami, takimi jak zniesienie pańszczyzny, rewolucje 1848 roku oraz krótka niepodległość Ukrainy, które pobudziły nowe rozumienie sprawiedliwości.

Wśród ważnych postaci badanych w projekcie są Mykoła Kostomarow i Taras Szewczenko z Imperium Rosyjskiego oraz Markijan Szaszkekycz i inni z Galicji Habsburskiej w najwcześniejszym okresie. W późniejszym czasie szczególną uwagę poświęcono Mychajło Drahomanowowi i jego kręgowi intelektualnemu, w tym Iwanowi Franko i Lesi Ukraince. Ostatni okres skupia się na politykach takich jak Wołodymyr Wynnyczenko, Wiaczesław Łypynskij oraz historyk Mychajło Hruszewski, którzy kształtowali partie polityczne i debaty o rządzeniu i obywatelstwie.

Projekt wnosi trzy główne wkłady: po pierwsze, ukazuje ukraińskich intelektualistów jako myślicieli politycznych, a nie tylko ikony kulturowe; po drugie, poszerza zazwyczaj zachodnio-centriczne dyskusje o sprawiedliwości o perspektywy ukraińskie i wschodnioeuropejskie; po trzecie, przedstawia sprawiedliwość nie tylko jako reakcję na niesprawiedliwość, ale jako pozytywną wizję godności, równości i aktywnego obywatelstwa.

Badania te są dziś szczególnie aktualne po pełnoskalowej inwazji Rosji na Ukrainę w 2022 roku, która ponownie uczyniła sprawiedliwość kluczowym zagadnieniem politycznym i etycznym. Poza pilnymi kwestiami odpowiedzialności za zbrodnie wojenne, pozostają fundamentalne pytania: jaki system polityczny zapewni sprawiedliwy podział zasobów i uznanie? Jak zrównoważyć potrzeby zbiorowe z prawami jednostki? Poprzez przypomnienie historycznych idei sprawiedliwości na Ukrainie, projekt dostarcza wglądu, który pogłębia zrozumienie współczesnych wyzwań i przyszłości sprawiedliwości na Ukrainie.